

เส้นทางชีวิตของผู้เสพยาไอซ์ที่เข้ารับการรักษาในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดสงขลา

The way of Life of Methamphetamine (Ice) Patients : Songkhla Drug Dependence Treatment Center

จรรยา เจตนสมบุญ, เนตรนภิส จันทวัฒน์ และคณะ

ปริญญา : วันชัย ธรรมสังการ, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเส้นทางชีวิตแต่ละช่วงของผู้เสพยาไอซ์ ตั้งแต่ระยะก่อนใช้ยาเสพติด ระยะเสพยาเสพติด และระยะบำบัดรักษา เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตจากผู้เสพยาไอซ์ที่เข้าบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดสงขลา เดือนมีนาคมถึงมิถุนายน 2553 จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นชาย 5 คน หญิง 7 คน ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีอายุช่วง 20-30 ปี มีสถานภาพโสด สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า เริ่มเสพยาไอซ์ครั้งแรกในช่วงอายุ 18-20 ปี

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนยอมรับว่าการดำเนินชีวิตช่วงก่อนใช้ยาเสพติด ช่วงใช้ยาเสพติด และช่วงบำบัดรักษา นั้นแตกต่างกัน ก่อนเข้าสู่เส้นทางยาเสพติด ส่วนใหญ่ยังคงเป็นนักเรียน / นักศึกษา อาศัยอยู่ครอบครัว แม้พื้นฐานครอบครัวจะมีความพร้อม เช่น ครอบครัวเคร่งครัด แยกแยะ หย่าร้างและแยกทางกันบ้าง แต่ทุกคนมีวิถีที่เป็นปกติ ดำเนินชีวิตประจำวันตามบทบาทหน้าที่ วันเวลาในชีวิตแต่ละวันหมดไปกับการเรียน การทำงาน ทำกิจกรรมกับครอบครัว กลุ่มเพื่อนที่ไม่ใช้ยาเสพติด และกิจกรรมนั้นไม่เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด ซึ่งนับเป็นการดำเนินชีวิตประจำวันที่มีความสมดุล

ต่อมา แม้ทุกคนยังคงไม่ใช้ยาเสพติด แต่ก็เริ่มนำพาชีวิตเข้าสู่ความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด ด้วยการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง / พัวพันยาเสพติด มีเพื่อนสนิทที่ใช้เสพยาอย่างน้อย 1 คน ทำงานที่มีความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด แยกตัวออกจากครอบครัวมาอาศัยอยู่กับกลุ่มเพื่อนในย่านชุมชน แสงสยามค่าคืน การดำเนินชีวิตประจำวันที่มีความสมดุลค่อยๆ เลื่อนหายไป แต่มีกิจกรรมที่มีความเสี่ยงเข้ามาแทนที่ และท้ายสุดลงยาเสพติด

ในช่วงลงยาเสพติด หลายรายยังคงดำเนินชีวิตประจำวันได้บ้าง แต่พวกเขาหาได้หยุดเพียงการลองเป็นครั้งคราว หากแต่พัฒนาตนเองไปเรื่อยๆ จนถึงระยะหมกมุ่นกับยาเสพติด หลายรายผันตัวเองเข้าสู่กระบวนการค้ายา กลุ่มเพื่อนล้วนพัวพันกับยาเสพติด มีการดำเนินชีวิตแบบขาดสมดุล ไม่มีกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ ไม่มีกิจกรรมกับครอบครัวและกลุ่มเพื่อนที่ไม่ใช้ยา และขาดการดูแลตนเอง หากมีเพียงกิจกรรมเพื่อยาเสพติดเท่านั้น คือ พูดคุยเรื่องยาเสพติด หายมาเสพ เสพยาเสพติด รวมทั้งกิจกรรมการพนัน

จากเส้นทางการดำเนินชีวิตที่เคยมีสมดุลในช่วงระยะก่อนใช้ยาเสพติด สู่การดำเนินชีวิตที่ขาดสมดุล ในขณะที่หมกมุ่นกับการใช้ยาเสพติด จนได้รับผลกระทบในทุกด้าน เส้นทางการดำเนินชีวิตในระยะบำบัดจึงมุ่งให้ความสมดุลในชีวิตกลับคืนมา ด้วยการปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะ และพฤติกรรมของผู้เสพยาให้คืนสู่ภาวะปกติ เฉกเช่นก่อนใช้ยาเสพติด การดำเนินชีวิตในช่วงนี้ จึงเป็นการดำเนินชีวิตแบบมีแบบแผน มีกฎระเบียบ ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดใดๆ แต่ละวันได้รับการเรียนรู้ทั้งจากกลุ่มบำบัด งานบำบัด ครอบครัวบำบัด และกิจกรรมบำบัดต่างๆ เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองในทุกด้านตามศักยภาพที่ควรมีและควรเป็น

แม้การเข้ารับการรักษาครั้งนี้จะเป็นการบำบัดครั้งแรกและถูกบังคับบำบัดหรือขอร้องให้บำบัด แต่ทุกคนก็มีความปรารถนาเล็กๆว่าอยากเลิกยาเสพติดให้ได้ เพื่อความสุขของครอบครัว การยอมรับและภาคภูมิใจ ในตนเอง และเพื่ออนาคตที่ดีของตน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเส้นทางการเข้าสู่การใช้ยาเสพติดและการกลับสู่วงจรของยาเสพติดซ้ำ มาจากหลายมิติ ทั้งมิติครอบครัว มิติสังคม เช่น กลุ่มเพื่อน มิติการงานอาชีพ มิติด้านฤทธิ์ของตัวยา และมิติส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ ความอยากรู้อยากลอง ความเชื่อส่วนตัว ทักษะคติ การไม่สามารถเผชิญ/จัดการปัญหาและภาวะ อารมณ์ และการขาดเป้าหมายชีวิต การวิจัยนี้จึงเสนอแนะว่ารัฐบาลและสังคมควรให้ความสำคัญกับทุกมิติที่กล่าว ไปในทุกช่วงวัยของชีวิต ตลอดทั้งให้ความสำคัญและส่งเสริมทักษะการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะด้วยการเผชิญ/ จัดการกับปัญหาและอารมณ์แก่ประชากรในทุกช่วงวัย รวมทั้งโปรแกรมการบำบัดผู้ติดยาเสพติดควรมุ่งเน้นในการ พัฒนาประเด็นนี้ เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยได้กลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติสุขและลดโอกาสการกลับไปเสพติดซ้ำต่อไป

คำสำคัญ : เส้นทางการใช้ชีวิต / ผู้เสพติดยาไอซ์ / ยาไอซ์